

УДК:336.22

ПРАВОВІ ОСНОВИ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Скупейко Василь Васильович,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
Львівського університету бізнесу і права
ORCID ID: 0000-0003-0098-8357

Вознюк Олена Борисівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Львівського університету бізнесу і права
ORCID ID: 0000-0002-3726-6051

Лихолат Світлана Михайлівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу і логістики
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-0517-6852

Анотація. Наголошено, що недосконалість і невизначеність податкового законодавства відбиваються перш за все на змісті прав і свобод громадян країни. Відповідно, ефективне управління економікою, податкове регулювання можуть бути реалізовані тільки при об'єднанні і взаємодії інтересів особистості й держави, дотриманні принципу взаємної відповідальності.

Розглянуто правові основи оподаткування доходів фізичних осіб. Визначено, що Податковий кодекс України не забезпечує оптимального вирішення питань щодо оподаткування доходів і зборів із доходів фізичних осіб, оскільки основне податкове навантаження щодо податку на доходи фізичних осіб лягає на громадян, котрі не мають високих доходів. Основним недоліком Податкового кодексу є найбільша у світі кількість податків із доходів фізичних осіб, що ускладнює прозорість податків та їх нарахування як платниками податків, так і спеціалістами податкової служби.

За результатами досліджень наукових фінансових і правових джерел сучасного періоду та аналізу податкового законодавства України зроблено висновки і пропозиції щодо удосконалення податку з доходів фізичних осіб, зокрема в частині перегляду основних положень Податкового кодексу щодо кількості податків і системи оподаткування, що відповідає міжнародним стандартам.

Ключові слова: податок, дохід, фізична особа, суб'єкт податку, носій податку, подвійне оподаткування, резидент, нерезидент.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; бібл.: 13.

LEGAL BASIS OF THE INCOME TAX OF INDIVIDUALS

Skupeiko Vasil,
Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of Accounting and Taxation
Lviv University of Business and Law
ORCID ID: 0000-0003-0098-8357

Vozniuk Olena,
Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation
Lviv University of Business and Law
ORCID ID: 0000-0002-3726-6051

Lykholat Svitlana,
Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Marketing and Logistics
Lviv Polytechnic National University
ORCID ID: 0000-0002-0517-6852

Abstract. The article emphasizes that the imperfection and uncertainty of taxlegislation are reflected primarily in the content of the rights and freedoms of citizens of the country. Accordingly, effective management of the economy, taxregulation can be implemented only in the unification and interaction of interests of the individual and the state, respecting the principle of mutual responsibility.

The article deals with the legal bases of taxation of personal income. It is determined that the Tax Code of Ukraine does not provide an optimal solution to the issues of taxation of income and levies on the income of individuals, since the main taxburden on the personal income taxlieson citizens who do not have high income. The main drawback of theTax Code is the largest number of personal income taxes in the world, which complicates the transparency of taxes and their accrual to both taxpayers and taxspecialists.

It is determined that the personal income tax applies not only to specialists but also to ordinary citizens. Therefore, it is very important to observe the principles of accessibility and simplicity of taxation. In order to simplify the administration of taxes on personal income, it is proposed to group the components of the taxpayer's total income according to the relevant criteria.

Due to the inability to repay the resident due to the lack of local tax fundsatthebeginningof the year, it would be advisable to take into account the tax rebate before the taxpayer's taxliability, reducing it by the amount of taxrebate provided on the basis of the documents submitted.

According to the results of researches of scientific financial and legal sources of the modern period and analysis of the tax legislation of Ukraine, conclusions and proposals on improvement of the personal income tax have been made, in particular in the part of revision of the main provisions of the Tax Code on the number of taxes and taxsystem that meets international standards

Keywords: tax, income, individual, taxsubject, taxholder, doubletaxation, resident, non-resident.

Formulas: 0; fig. 1; tabl. 0; bibl.: 13.

JEL Classification H24

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ НАЛОГА С ДОХОДОВ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ

Скупейко Василий Васильевич,
доктор экономических наук, доцент,
профессор кафедры учета и налогообложения
Львовского университета бизнеса и права
ORCID ID: 0000-0003-0098-8357

Вознюк Елена Борисовна,
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры учета и налогообложения
Львовского университета бизнеса и права
ORCID ID: 0000-0002-3726-6051

Лихолат Светлана Михайловна,
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры маркетинга и логистики
Национального университета «Львовская политехника»
ORCID ID: 0000-0002-0517-6852

Аннотация. Отмечается, что несовершенство и неопределенность налогового законодательства отражаются прежде всего на содержании прав и свобод граждан страны. Таким образом, эффективное управление экономикой, налоговое регулирование могут быть реализованы только при объединении и взаимодействии интересов личности и государства, соблюдении принципа взаимной ответственности.

Рассмотрены правовые основы налогообложения доходов физических лиц. Определено, что Налоговый кодекс Украины не обеспечивает оптимального решения вопросов налогообложения доходов и сборов с доходов физических лиц, так как основная налоговая нагрузка по налогу на доходы физических лиц ложится на граждан, которые не имеют высоких доходов. Основным недостатком Налогового кодекса есть наибольшее в мире количество налогов с доходов физических лиц, что затрудняет прозрачность налогов и их начисления как налогоплательщиками, так и специалистами налоговой службы.

По результатам исследований научных финансовых и правовых источников современного периода и анализа налогового законодательства Украины сделаны выводы и предложения по совершенствованию налога на доходы физических лиц, в том числе в части пересмотра основных положений Налогового кодекса по количеству налогов и системы налогообложения, что соответствует международным стандартам.

Ключевые слова: налог, доход, физическое лицо, субъект налога, носитель налога, двойное налогообложение, резидент, нерезидент.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; библи.: 13.

Вступ. Ефективне управління економікою, податкове регулювання можуть бути реалізовані тільки при об'єднанні і взаємодії інтересів особистості й держави, дотриманні принципу взаємної відповідальності. Практично всі громадяни України, іноземці й особи без громадянства, які перебувають на її території, виступають платниками податків, що справляються в Україні. Тому недосконалість і невизначеність податкового законодавства відбиваються перш за все на змісті їхніх прав і свобод.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Аналіз наукових фінансових і правових джерел сучасного періоду дає можливість підкреслити їхню певну особливість. Річ у тому, що література, у якій досліджуються проблеми податкового права, подана переважно підручниками, науково-методичними чи довідковими посібниками. Теоретичні дослідження податку з доходів фізичних осіб, на жаль, є винятком [12]. Розглядаючи ці питання, проведено комплексний аналіз матеріалів, що характеризують систему податків із доходів фізичних осіб в Україні.

Завданням дослідження є аналіз і розроблення заходів щодо правового регулювання статусу фізичних осіб — платників податків, функціонування правового механізму податків з останніх.

Результати дослідження. Оподаткування доходів фізичних осіб дістало найбільшого поширення після Першої світової війни. У різних країнах правовий механізм податку з доходів фізичних осіб істотно відрізняється і має свої особливості, зумовлені історичними, політичними, економічними та іншими чинниками. В Україні законодавче поняття платника податку з доходів фізичних осіб започатковано Законом України «Про систему оподаткування» [3] з 1991 року. Так, стаття 4 названого Закону визначає платників податків і зборів як юридичних і фізичних осіб, на яких покладено обов'язок щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Вітчизняна податкова система, як показують численні дослідження, має недостатньо ефективний вплив на економічне середовище країни. Порушення принципів економічної ефективності та соціальної справедливості, низький рівень податкової дисципліни, постійне, часто необґрунтоване коригування податкового законодавства ускладнює регулювання суперечностей у сфері оподаткування. Особливо значна частина суперечностей спостерігалася щодо оподаткування громадян. У різні періоди податок на доходи фізичних осіб щодо економічної ефективності сприймався як другорядний. Його другорядність на початку Української держави була зумовлена недосконалістю конструкції фіскального механізму, низьким рів-

нем доходів більшості громадян, неготовність платників податку платити податки. Згідно з ухваленим 2003 року Верховною Радою України Законом «Про податок з доходів фізичних осіб» [2] запроваджено нові схеми оподаткування доходів громадян.

Податковий Кодекс ухвалено Верховною Радою України 2 грудня 2010 року, який регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зберіг загальні принципи оподаткування доходів громадян, проте в Податковому кодексі багато змін щодо справляння та адміністрування податку на доходи фізичних осіб [4].

Перший розділ Податкового кодексу визначає вичерпний перелік податків і зборів та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їхні права і обов'язки.

Поняття платника податку з доходів фізичних осіб регламентовано у статті 162.1 Податкового кодексу України, відповідно до якої такими платниками вважаються резиденти, що одержують доходи як на території України, так і за її межами, нерезиденти, які одержують доходи з джерелом походження на території України. До платників податку на доходи фізичних осіб також включені податкові агенти — особи, на яких Податковим кодексом покладається обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платникові, та перерахування податків до відповідного *бюджету* від імені та за рахунок коштів платника податків. Податкові агенти прирівнюються до *фізичних* осіб і мають права та виконують обов'язки, встановлені Податковим кодексом для платників податків [5]. Такий підхід до класифікації платників є традиційним і використовується в багатьох країнах.

У світовій практиці законодавець іноді платником прибуткового податку називає родину. При цьому чоловік і жінка отримують право вибору — сплачувати податок або окремо, або за сукупним доходом родини [8, с. 42—48]. В українському законодавстві сімейне оподаткування не передбачено. Багато вчених дотримуються думки про загальнообов'язковість оподаткування, аргументуючи її фактом використання державних благ усіма особами, які перебувають на території певної держави, незалежно від того, є вони його громадянами чи ні. [6]. При визначенні засад податкового законодавства України законодавець виходив із принципів загальності оподаткування [3]: кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені податки і збори, платником яких вона є; перед законом усі платники рівні, не допускається будь-які прояви податкової дискримінації, тобто забезпечується однаковий підхід до всіх платників податків незалежно

від соціальної, расової, національної, релігійної належності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу; за порушення податкового законодавства настає, визначена законом, відповідальність; якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав і обов'язків платників податків або органів контролю, унаслідок чого є можливість ухвалити рішення на користь як платника податків, так і органу контролю, то перевага на боці рішень платника податку; установлення податків і зборів має здійснюватись відповідно до платоспроможності платників податків; податки і збори не повинні впливати на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків; зміни до будь-яких елементів податків і зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки, податки і збори, їхні ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року; строки сплати податків і зборів повинні поєднувати забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів та зручності їх сплати платниками.

Під суб'єктом податку слід розуміти фізичну особу, яка формально зобов'язана сплачувати податок, а носієм податку ту особу, що фактично його сплачує [4]. Ця позиція найбільш актуальна при розгляді непрямих податків, тому що дозволяє глибше зрозуміти сутність процесів, що відбуваються при перекладанні податкового тягаря. Приміром, при сплаті податку на додану вартість виробник перераховує податок у бюджет, заклавши при цьому його розмір у ціну товару. Фактично ж податок сплачується особою, що придбає цю продукцію, тобто можна говорити про розбіжність платника юридичного і фактичного. У разі прямого оподаткування такого розриву не відбувається.

Часто кінцевим споживачем товару виступає фізична особа, котра зобов'язана сплачувати податок на доходи фізичних осіб. Водночас вона виступає носієм непрямого податку, сума якого не підлягає заліку при сплаті податку на доходи фізичних осіб. Деякі вчені вважають це проявом подвійного оподаткування [13], що не зовсім логічно, тому що в цьому разі йдеться про два різні податки, які мають окремі правові механізми.

Перехід від принципу поділу платників на громадян та іноземців до принципу виділення податкових резидентів і нерезидентів, на нашу думку, є досить слушним, оскільки він більшою мірою відповідає сучасним реаліям розвитку України.

Обов'язок зі сплати податків закріплено на конституційному рівні. Стаття 67 Конституції України зобов'язує кожного сплачувати податки і збори в порядку й розмірах, установлених законом. У цьому світлі вбачається позитивним зміна назви закону, що регулює підвалини оподаткування доходів фізичних

осіб з «...податку із громадян» на «...фізичних осіб». Така заміна точніше відбиває сутність цього податку, не звужуючи при цьому коло платників. Разом з тим невирішеним залишається питання щодо чіткого визначення резиденства фізичної особи. Не зрозумілий зміст «Більш тісних особистих чи економічних зв'язків» особи, які за Податковим кодексом є критерієм належності до резидента особи, що проживає також в іноземній державі. Відповідно до чинного Податкового кодексу [4] під податковим резидентом варто розуміти фізичну особу, яка має постійне місце проживання в Україні. Якщо особа має місце проживання також в іншій країні, питання стосовно належності її до резидентів вирішується, ґрунтуючись на ознаці більш тісних особистих чи економічних зв'язків (центр життєвих інтересів) в Україні.

Податок на доходи фізичних осіб стосується не лише спеціалістів, а й пересічних громадян. Тому дуже актуальними є дотримання принципів доступності і простоти оподаткування. Недотримання цих принципів Податковим кодексом спостерігається в порядку визначення об'єкта оподаткування фізичних осіб, оскільки формування бази оподаткування, яка є фізичним, вартісним чи іншим характерним його виразом, є незавершеним (стаття 164) і конкретизується за окремими видами доходів (стаття 170). Тому для спрощення адміністрування податків на доходи фізичних осіб пропонуємо згрупувати складові сукупного доходу платника податку за відповідними критеріями (див. рис.).

Позитивним аспектом оподаткування доходів громадян є впровадження поняття «податкова знижка» (2004 року «податковий кредит»), під якою розуміють документальну підтверджену суму витрат резидента. Відповідно до п. 14.1.170 Податкового кодексу України, податкова знижка — документально підтверджена сума (вартість) витрат платника податку — резидента у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів — фізичних або юридичних осіб протягом звітного року, на яку дозволяється зменшення його загального річного оподаткованого доходу, одержаного за наслідками такого звітного року у формі заробітної плати. Тобто сума оподаткованого доходу фізичної особи може бути зменшена на суму податкової знижки, що призведе до зниження суми податку на доходи фізичних осіб. Перелік витрат фізичних осіб, на які може надаватися податкова знижка, доповнено витратами на переобладнання власного транспортного засобу паливною системою, що альтернативна системі, яка функціонує на бензиновому пальному. Однак нерозв'язаною є проблема отримання податкової знижки, яка надається через механізм подання за підсумками звітного року декларації до податкового органу, що призводить до переавантаження як фізичних осіб, так і працівників податкових органів. Друга проблема — неможливість повернення резидентіві

належної йому через недостатність коштів суми податку в місцевих бюджетів на початку року. Тому доцільно було б врахувати податкову знижку до подат-

кового зобов'язання платника податку, зменшивши його на суму наданої податкової знижки на підставі поданих документів.

Рис. Структура загального оподаткованого доходу платника податку на доходи фізичних осіб

У Податковому кодексі України отримала незначні зміни започаткована 2004 року принципово нова система надання соціальних пільг. Змінено лише основу встановлення розміру пільг — розмір мінімальної заробітної плати на розмір прожиткового мінімуму та незначні зміни в категорії пільговиків, а застосування до свого доходу податкової соціальної пільги має право кожен платник ПДФО, якщо розмір його місячної заробітної плати не перевищує суми, що дорівнює місячному прожитковому мінімуму чинного для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 і заокругленого до найближчих 10 гривень. Ця сума називається граничним розміром доходу.

Розрахуємо розмір граничного доходу для застосування податкової соціальної пільги на 2019 рік (на всі інші роки ця сума розраховується так само). Розмір прожиткового мінімуму на 1 січня 2019 року для працездатних осіб становить 1 921,00 грн (його розмір встановлено Законом України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» від 23.11.2018 № 2629-VIII) [1]. Розмір граничного доходу становить $1\,921,00 \cdot 1,4 = 2\,689,4$ гривні. Заокругляємо і отримуємо 2 690,00 грн. Отже, на застосування податкової соціальної пільги має право кожен працівник, який отримує заробітну плату не більше ніж 2 690,00 грн. Розмір податкової соціальної пільги становить 50 % від суми прожиткового мінімуму, встановленого на 01 січня звітного податкового року. Згідно з Прикінцевими положеннями до Податкового кодексу до 31 грудня 2019 року, розмір податкової соціальної пільги буде становити 50 % від суми прожиткового мінімуму. Шляхом простих арифметичних дій отримуємо розмір подат-

кової соціальної пільги на 2019 рік: $1\,921,00 \cdot 50\% = 960,5$ гривні. Однак коли станом на 01.01.2019 розмір мінімальної заробітної плати встановлений на рівні 4 173 гривні, то навряд чи працівник буде мати право на податкову соціальну податкову пільгу.

У Податковому кодексі проведено реформування щодо застосування ставок податку на доходи фізичних осіб. Замість п'яти ставок, введених 2004 року, запроваджена єдина податкова ставка, яка направлена на виконання податкових зобов'язань суб'єктами тіньової економіки, тобто на розширення бази оподаткування. Однак такі зміни не привели до сподіваних обсягів легалізації доходів і не стимулювали їх зростання [11]. За даними експертних оцінювань і досліджень, обсяги тіньової економіки України перевищують половину внутрішнього валового продукту.

Поняття «незалежна професійна діяльність» уперше було закріплено на законодавчому рівні 2003 року. Під цією категорією мається на увазі діяльність фізичних осіб, що полягає в їхній участі в науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності; сюди ж належить також діяльність лікарів (у тому числі стоматологів, зубних техніків та ін.), адвокатів, приватних нотаріусів, аудиторів, бухгалтерів, оцінювачів, інженерів, архітекторів, помічників зазначених осіб або осіб, зайнятих релігійною (місіонерською) діяльністю чи іншою подібною діяльністю. Варто звернути увагу, що до 2005 року законодавець відмежовував осіб, які займаються незалежною професійною діяльністю, від найманих працівників суб'єктів підприємницької діяльності, прирівнюючи останніх до найманих осіб. Так, абзац 2 п. 1.8 статті 1 Закону відносив фізичних осіб, які зареєструвалися як

суб'єкти підприємницької діяльності й надавали послуги іншим особам за цивільно-правовими договорами, до найманих осіб, якщо умови такого договору припускали надання послуг на постійній і регулярній основі протягом понад одного місячного податкового періоду. При цьому отримані доходи слід було вважати заробітною платою з відповідним оподаткуванням [9].

Подібне становище, як вбачається, неминуче призводило до подвійного оподаткування. Припустимо, що фізична особа — підприємець, яка здійснює діяльність із використанням спрощеної системи оподаткування (наприклад, сплачує єдиний податок), надає будь-які послуги іншій особі за цивільно-правовим договором. Така фізична особа — підприємець сплачує єдиний податок, що звільняє її від необхідності сплачувати ще й податок з доходів фізичних осіб [7, с. 16—21]. Згідно з Податковим кодексом доходи громадян, які проводять незалежну професійну діяльність, стоять на обліку в органах контролю за місцем свого постійного проживання як самозайняті особи, що підтверджується довідкою про взяття на облік, оподатковуються за ставками фізичних осіб з оподатковуваного доходу. Оподатковуваним доходом вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між доходом і документально підтвердженими витратами, потрібними для провадження певного виду незалежної професійної діяльності.

За дослідженням [10, с. 5—8], основна частка надходжень податку з доходів фізичних осіб із заробітної плати залишається практично незмінною. Тому нововведення Податкового кодексу щодо встановлення підвищеної ставки податків із доходів фізичних осіб не зможе суттєво вплинути на зростання обсягу податкових надходжень.

Недостатньо ефективними є також внутрішні механізми податку на доходи фізичних осіб, оскільки не дають державі здійснити перерозподіл надвисоких доходів [10, с. 48—52]. У розвинутих країнах світу громадяни з невисокими зарплатами звільняються від податку на доходи фізичних осіб, а натомість основний тягар наповнення бюджету лягає на заможні верстви населення. Для них встановлена прогресивна шкала оподаткування, а в Україні основне податкове навантаження щодо податку на доходи фізичних осіб лягає на громадян, котрі не мають високих доходів.

Висновки. Податковий кодекс України є основним законодавчим документом, що регламентує встановлення податку з доходів фізичних осіб та зборів із платників податку.

З ухваленням Податкового кодексу усунуто колізії, що виникали внаслідок застосування неузгодженого між собою податкового законодавства.

Проте Податковий кодекс України не забезпечує оптимального вирішення питань щодо оподаткування доходів і зборів із доходів фізичних осіб, оскільки основне податкове навантаження щодо податку на доходи фізичних осіб лягає на громадян, котрі не мають високих доходів.

Основним недоліком Податкового кодексу є найбільша у світі кількість податків із доходів фізичних осіб, що ускладнює прозорість податків та їх нарахування як платниками податків, так і спеціалістами податкової служби.

Тому виникає необхідність переглянути положення Податкового кодексу щодо кількості податків та системи оподаткування і запропонувати варіант Кодексу, що відповідає міжнародним стандартам.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» (від 23.11.2018 № 2629-VIII) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» (від 22.05.2003 № 889-IV) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про систему оподаткування» (від 25.06.1991 № 1251-XII)[Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Податковий кодекс України (від 02.12.2010 № 2755-VI) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Бондаренко В. Л. Узагальнена класифікація податків [Електронний ресурс] / В. Л. Бондаренко // Вісник ДонДУЕТ. — 2006. — № 21. — Режим доступу : [http://www.donduet.edu.ua/docs/vestnik/2006/Vest_TIR_\(21\)_2006/FID/bondarenko.doc](http://www.donduet.edu.ua/docs/vestnik/2006/Vest_TIR_(21)_2006/FID/bondarenko.doc).
6. Шмир І. П. Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів : зб. тез. Міжнар. наук.-практ. конф. (17—18 березня 2011 р.) : [у 2 ч.]. / Держ. подат. адмін. України ; Нац. унів. ДПС України. — Ірпінь, 2011. — С. 129.
7. Гридчина М. В. Налоговая система Украины : учеб. пособ. / М. В. Гридчина, М. І. Вдовиченко, А. В. Калина. — [Изд. 2-е, стереотип.]. — Киев : МАУП, 2001. — 128 с.
8. Дернберг Р. Л. Международное налогообложение : пер. с англ. / Р. Л. Дернберг. — Москва : ЮНИТИ, 1997. — 375 с.
9. Коблянська О. І. Утримання ПДФО із заробітної плати за новими правилами / О. І. Коблянська, Т. Д. Даценко // Облік і фінанси АПК. — 2011. — № 2.
10. Ковальчук Ю. Я. Особливості дослідження фіскально-економічних систем: досвід цивілізаційної еволюції / Ю.Я. Ковальчук // Науковий вісник НЛТУ України. — 2008. — Вип. 18.5. — С. 159—169.

11. Лайко П. А. Фіскальна роль оподаткування доходів фізичних осіб і напрями її зміцнення / П. А. Лайко, І. В. Шевчук // Економіка, менеджмент, агробізнес. — 2010. — Т. 2. — № 1—2.
12. Налоговое право Украины : учебное пособие / под ред. проф. Н. П. Кучерявенко. — Харьков : Легас, 2004. — 488 с.
13. Перерва М. Г. Податок на доходи фізичних осіб / М. Г. Перерва // Економічні науки. Облік і фінанси. — 2011. — № 8 (29). — Ч. 4.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2019 rik» vid 23.11.2018 № 2629-VIII [The Law of Ukraine «On the State Budget of Ukraine for 2019» from November 23, 2018, № 2629-VIII]. (n. d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy «Pro podatok z dokhodiv fizychnykh osib» vid 22.05.2003 № 889-IV [Law of Ukraine «On Personal Income Tax» from 22.05.2003 № 889-IV]. (n. d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy «Pro systemu opodatkuvannia» vid 25.06.1991 № 1251-XII [Law of Ukraine «On the taxation system» from 25.06.1991 № 1251-XII]. (n. d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
4. Podatkovi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI [Tax Code of Ukraine from 02.12.2010 № 2755-VI]. (n. d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Bondarenko, V. L. (2006). Uzahalnena klasyfikatsiia podatkov [Generalized tax classification]. *Visnyk DonDUET — Bulletin of DonDUET*, 21. Retrieved from [http://www.donduet.edu.ua/docs/vestnik/2006/Vest_TIR_\(21\)_2006/FID/bondarenko.doc](http://www.donduet.edu.ua/docs/vestnik/2006/Vest_TIR_(21)_2006/FID/bondarenko.doc) [in Ukrainian].
6. Shmyr, I. P. (2011). Harmonizatsiia opodatkuvannia v umovakh hlobalizatsiinykh ta intehtatsiinykh protsesiv [Harmonization of taxation in the conditions of globalization and integration processes]. *Zb. tez. mizhnar. nauk.-prakt. konferentsii — Collection of theses. Research Practice Conference* (pp. 129). Irpin: The State. Tax Administration of Ukraine; National Union of DPS of Ukraine [in Ukrainian].
7. Gridchina, M. V., Vdovychenko, M. I., & Kalina, A. V. (2001). *Nalogovaya sistema Ukrainy [Tax system of Ukraine]*. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
8. Dernberg, R. L. (1997). *Mezhdunarodnoe nalogooblozhenie [International taxation]*. Moscow: UNITI [in Russian].
9. Koblyanskaya, O. I., & Datsenko, T. D. (2011). Utrymannia PDFO iz zarobitnoi platy za novymy pravylamy [The PIT Deduction of Wages under the New Rules]. *Oblik i finansy APK — Accounting and Finance of AIC*, 2 [in Ukrainian].
10. Kovalchuk, Yu. Ya. (2008). Osoblyvosti doslidzhennia fiskalno-ekonomichnykh system: dosvid tsyvilizatsiinoi evoliutsii [Features of the study of fiscal and economic systems: experience of civilizational evolution]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy — Scientific Bulletin of NLTU Ukraine*, 18.5, 159—169 [in Ukrainian].
11. Lajko, P. A., & Shevchuk, I. V. (2010). Fiskalna rol opodatkuvannia dokhodiv fizychnykh osib i napriamy yii zmitsnennia [Fiscal role of taxation of personal income and directions of its strengthening]. *Ekonomika, menedzhment, ahrobiznes — Economics, management, agribusiness*, 1—2 (2) [in Ukrainian].
12. Kucheryavenko, N. P. (Ed.) (2004). *Nalogovoe pravo Ukrainy [Tax Law of Ukraine]*. Har'kov: Legas [in Russian].
13. Break, M. G. (2011). Podatok na dokhody fizychnykh osib [Tax on the income of individuals]. *Ekonomichni nauky. Oblik i finansy — Economic Sciences. Accounting and Finance*, 8 (4) [in Ukrainian].